

કોકિલ

નિકુંજે

લેખક
મહાવીરપ્રસાદ દાધીયા
બી. એ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૩૭૭૨ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ કોઈલ નિદુર

વિષય ૬-૧૩

કોકિલ

નિકુંજે

O BLITHE New-comer ! I have heard,
I hear thee and rejoice:
O Cuckoo ! shall I call thee Bird,
Or but a wandering Voice ?
Wordsworth.

128

સંપાદક:
મહાવીરપ્રસાદ શિવદત્તરાય
દાધીચ બી. એ.
સાંતાક્રુઝ

Om

Truth

Beauty

and

Joy.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

:: પ્રકાશક ગુજરાતી કૅપીરાઈટ-સંમુદ્ધીનત ::
અહાવીરપ્રસાદ દાધીય
આલં આના
સાંતાક્રમ : મુંબઈ.

૧૩૭૭૨

HAIL, beauteous stranger of the grove!
Thou messenger of spring!
Now Heaven repairs thy rural seat,
And woods thy welcome sing.

* *

* *

* *

O could I fly, I'd fly with thee!
We'd make, with joyful wing,
Our annual visit o'er the globe,
Companions of the spring.

M. Bruce

:: શુદ્ધક ::

પ્રભાશંકર જયશંકર પાઠક.
ધી જગદીશ્વર ટાઇપ એન્ડ લીથો પ્રીટીંગ પ્રેસ.
ગીરમાર્ગ ગાયવાડી, ઘર નં. ૯, મુંબઈ-૪.

આવૃત્તિ ૧.] સને ૧૯૨૭. [પ્રતિ ૫૦૦.

BEAUTIFUL beyond compare !
Thou art my soul's delight !
Thou art a wreath of blossoms rare,
From Nandan's gardens bright !
Like everlasting Spring thou art,
To my rejoicing heart !

Dr. Rabintra Nath Tagore.

આ જ લેખકનાં બીજાં પુસ્તકો.

કુસુમ કળીઓ : કવિતાઓનો નાનો સંગ્રહ ૦-૪-૦

અહમયર્થ : એ જાણીતા વિષયપર
સ્વતંત્ર નિબંધ ... ૦-૨-૦

પરોપકારાર્થે પ્રાણાર્પણ : મહર્ષિ દ્વિધિના
જીવનની અદ્ભૂત કથા... ૦-૨-૦

કાવ્યકળા : હાસ્યરસનું એક સુંદર પ્રહસન ૦-૨-૦

:: હવે પછી ::

નંદન નિકુંજે : અનેક ભાવનાપૂર્ણ લેખોનો
નવીન સંગ્રહ ... ૦-૦-૮-૦

:: મળવાનું ઠેકાણું ::

વર્ધમાન ઍન્ડ સન્સ.

પાંચધુની : મુંબઈ : ૩.

પ્રસ્તાવના

‘કુસુમ કળાઓ’ એ નામે પોતાની થોડીક કૃતઓને પ્રકટ કર્યા પછી પાંચેક વર્ષે ભાષ મહાવીરપ્રસાદ પોતાનો ખીન્ને સંગ્રહ ‘કોઠિલ નિકુંજ’ એવા નામથી આપણી પાસે રજુ કરે છે. ગુજરાતના પુરો પોતપોતાની ભાવના પ્રમાણે ગુજરાતની અને ગુજરાતી ભાષાની સેવા કરી રહ્યા છે તેમાં ભાષ કાનેલકર તથા *અહેન સુમદ્રાદેવી જેવાં, ખીલ ભાષાવાળાંઓ પણ ગુજરાતી ભાષા દ્વારા પોતાનાં કર્તવ્ય સાધવા અમ લખ રહ્યાં છે તેવા યુગમાં મારવાડી કુટુંબમાં જન્મેલા પણ અભ્યાસ અને સહવાસથી ગુજરાતી ભાષાને સ્વભાષા જેવી ગણી તે દ્વારા પોતાની કાવ્યોર્મિ ઉછળાવનારા ભાષ મહાવીરપ્રસાદને ગુજરાતી ભાષાના વાચકો અને અનુરાગીઓ સત્કારશે એમાં શકાને સ્થાન નથી.

‘કુસુમ કળાઓ’ માં ‘એક કુંજ’માં ટહુકેલી ‘કોયલડી’ અને તેજ કુંજમાં ‘મધુરો ટહુકો’ કરનાર ‘કવિ કોઠિલ’ ચાર પાંચ વર્ષમાં જે કાંઈ ઉર્મિઓ લેખકના હૃદયમાં ઉછળાવી રહેલ હશે તેની પીછાન નિકુંજમાં રહેલી કોઠિલના ટહુકાર રૂપે ભાષ મહાવીરપ્રસાદ આ સંગ્રહદ્વારા આપણને સંભળાવે છે.

---

*જર્મન વિદુષી મીસ શાર્લોટ કોએ.

ભાઈ મહાવીરપ્રસાદ કવિતા માટે અહુ શોખ ધરાવે છે, કવિતાનાં વાંચનમાં રસ લે છે, કવિતાના અભ્યાસ માટે હમેશાં ઉત્કૃષ્ટ રહે છે, અને ‘ કવિતામાં કાંઈક કરવું ’ એ હેતુસથી તો એટલા અધા ભરેલા છે કે ઉછળતી ઉર્મિઓ હૃદયમાં નહિ સમાતાં જ્યારે જ્યારે ઉભરાઈ જાય છે ત્યારે ત્યારે તેને કવિતારૂપે ઝીલી લેવા હમેશાં તત્પર રહે છે. તે તે કવિતાઓને તેઓ ફરી ફરી વાંચે છે, ફરવે છે, સુધારે છે, સુધરાવે છે અને કાંઈક અનુ-મોદન મળે છે ત્યારે જ પ્રકટ કરવાની વૃત્તિ હાથ ધરે છે.

આ સંગ્રહ વાંચનારા જે સમાલોચનાની ઝીણવટથી વિચારવા એસશે તો, ‘ કુસુમ કુળીઓ ’ વાંચ્યા પછી લેખકના કવિહૃદય માટે જે કાંઈ આશા તેમને અંધાઈ હશે તે કદાચ ધણે અંશે સફળ થયેલી માલુમ નહી પડે, તો પણ સરળ જીવનમાં સ્ફુરી આવેલી આ કવિતા લહરીઓ ધડીભર આનંદ આપનારી તો તેમને લાગશેજ. તેમાં કલ્પનાનાં ગગનસ્પર્શી ઉડ્યને નથી કે મસ્ત મગજમાં તરી રહેતા તરંગોની હારની હાર નથી; ઉંચા આદર્શોનાં એનમુન ચિત્રો નથી, કે નથી તેમાં ‘ કુટિલ વ્યવહાર નિષ્ણાત ’ સંસારીઓ માટે નિદર્શન પાઠો. તો પણ

કેવી કળા મધુપમાં મધુને પીવાની,
પીશે સુધા પણ દિવ્યે નવ ડંખ તાણી;
તોડી સુંઘે તર થકી પુલ માનવો રે,
સૌંદર્યની નવ કરે પરવા જરીએ.

એવા સૌંદર્યની કદર કરી તેનો ખરી રીતે ઉપભોગ સમજવનારા વિચાર, તથા પરતંત્રતામાં સડી મરતાં માનવોને પ્રભુવાટિકામાં સ્વતંત્ર વિચરનારી કોકિલા દ્વારા ' ધિક્ક હો નગરને ' અને ' ધન્ય છે નિજ આમ વાસ ' એવો ઉપદેશ વાંચનારા વાચકોને તદ્દન નિરાશ થવા જેવું તો નહિંજ લાગે.

મનોવૃત્તિ બહુ ઉત્કટ હોય તો પણ સંગીન અભ્યાસ કે સતત વાંચન નહિ હોવાને લીધે આ જમાનામાં પ્રભુદત્ત શક્તિ પણ ધટતો વિકાસ પામી શકતી નથી એ આપણું દુર્ભાગ્યજ સમજવું. જીવનયુદ્ધ માટે કરવી પડતી તૈયારી જીવાનીનો એટલો બધો વખત લઇ લે છે, લક્ષ્મી અને પ્રતિષ્ઠા માટેનો મોહ એટલો બધો વધી ગયો છે, જાંદગીની મોજમજ ભોગવવાની લોલુપતા એટલી બધી અમર્યાદ થઇ ગઇ છે, કે જીવાનીના ઉછાળાથી ધમધમતી નસો પણ તે બધાંની પ્રાપ્તિના પ્રયત્નો પછી શિથિલતા અનુભવે છે, અને તંદ્રા અને આળસને વશ થઇ રહે છે, આમ જીવાનીમાં પણ ધડપણ ભોગવતા આપણા ભાઇઓનાં કવિ હૃદયમાંથી કવિતા ઉડી જાય છે અને ગુજરાતને સારી કવિતા માટે જમાનાના જમાનાઓ સુધી રાહ જોયા કરવી પડે છે. આવા વાતાવરણને લીધે અભ્યાસ ચિંતન કે તત્વશોધનના પ્રયાસો બહુજ થોડા થઇ શકે છે. ઉમ્મરમાં વાર્ધક્યના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરી ગયેલા કે પ્રવેશ કરવા તૈયાર બની રહેલા એ ચાર પાંચ ધુરંધરો સિવાય હાલ તો કોઇ જ સાહિત્યરસિક કે ભાષાસેવક આપણી નજરે પડતો નથી એમ કહેવાથી જીવાન વર્ગની અવગણના થતી નથી, પણ જે કોઈ

(૮)

કોઈ વ્યક્તિ બાટલી બધી મુશ્કેલી છતાં પણ કર્તવ્યપરાયણ
અની રહે છે તેમની પ્રશંસા જ થાય છે. બાપ મહાવીરપ્રસાદ
પણ આવા પ્રયત્નોમાં પોતાની સર્વ શક્તિ વાપર્યા પછી પણ
સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં યાદગાર પાક ઉતારવા ભાગ્યશાળી અને
એજ પ્રાર્થના.

લક્ષ્મીનગર
બાદરવા વદ ૧ } હિમંતલાલ ગણેશજી અંબરિયા
સંવત ૧૯૮૩.

શ્રી દધિમતી જયતિ.

નિવેદન.

મહારા એક મિત્રે મને પ્રશ્ન કર્યો કે ‘કોકિલ નિકુંજે’
એટલે શું ? હું એમનેજ પ્રત્યુત્તર આપી સંતુષ્ટ કરું તેના કરતાં
કોકિલ-નિકુંજના સર્વ સુદ વાચકો સમક્ષ પશ્ય એનો ખુલાસો
કરી દેવાનું યોગ્ય ધારું છું.

‘કોકિલ નિકુંજે’ એ કાવ્યમયી ભાષા. એનેજ ગદ્યમાં
નિકુંજમાં કોકિલ એમ લખી શકાય. વળી વિશેષ સ્પષ્ટીકરણ
કરવા ખાતર નિકુંજમાં ગવાએલાં કોકિલનાં ગીત એમ પણ
કહી શકાય.

ઋતુરાજની મદમરી સ્વારી આવતાંજ સવત્ર અજળ
ચેતન્ય છવાય છે. વનસ્પતિજગતમાં તો અવનવા ઉત્સવો
ઉજવાય છે. સર્વત્ર અવનવીન પુષ્પો ખીલે છે. અને મધુકરો
અનેરાં દિવ્ય ગુંજન ગુંજે છે. રસિક આત્ર વૃક્ષો નવબૌવનને
પુનઃ પ્રાપ્ત થઈ પાને પાને મહોર ધરી અજળ મદ રસ રેલે છે.

આવા સમયે આમ્મ રસનું પાન કરી પ્રમત્ત બનેલી કોકિલાએ મધુર ટહુકાર કરે એમાં નવાઇ નથી.

પ્રથમમન્યમૃતામિરુદ્ધી રિતાઃ પ્રવિરલા શ્વ મુગ્ધ વધૂકથા।

મદ્ધેલું યૌવન એ માનવ જીવનની વસંત ઋતુ ! અને મનુષ્યના હૃદયના ખરા ભાવો એજ ઋતુમાં ખીલે છે અને વિકાસ પામે છે એનું કારણ એજ કે આ ઋતુમાં મનુષ્ય સૌંદર્યની અચૂક પરીક્ષા કરી શકે છે. અને તેની અનેક શક્તિઓનો સુંદર વિકાસ થાય છે.

મહારા યૌવનની એ પ્રમત્ત કોકિલાએ ગાયેલાં કાલાંધેલાં ગીત તેનો સંગ્રહ તેજ આ ‘કોકિલ નિકુન્જે.’ પછી તેમાં ઇશ્વરસ્તુતિયે હશે કે સૌંદર્ય પ્રશંસાયે હશે અને વખતે કાલાંધેલી કાંઇક ફૂળનાવલિયે હશે.

આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવનાના લેખક વિદ્વદ્વ્ય પૂજ્યશ્રી હિંમતલાલ ગણેશજી અંબરીઆજીની મહારાપર પૂર્ણ કૃપા છે અને એમણે મહારા લખાણને બહુજ પ્રેમથી વાંચી જઇ જે સુંદર અને ભાવપૂર્ણ પ્રસ્તાવના લખી આપી મહારા પુસ્તકની શોભામાં અને ઉપયોગિતામાં વૃદ્ધિ કરી છે તે માટે હું એમનો અંતઃકરણ-

પૂવક આભાર માનું છું. એમની મોહભરી સુબનતા વિષે વિશેષ ટૂંક લખવું અત્રે અસ્થાને ગણાય.

મહારા પર અતિ વતસલભાવ ધરી મહારી અનેક પ્રવૃત્તિ-ઓમાં વખતો વખત યોગ્ય અને અનેક પ્રકારની સહાયતા આપનાર શ્રી. હીરાલાલ મોતીરામ મહેતા સાલીસીટરનો અત્રે ખરા દિલથી આભાર માનવાનું હું વિસરી શકતો નથી. મંગળાષ્ટકમ્ (૧) સ્વાગતમ્ (૨) નૂતનવર્ષાભિનંદન વિગેરે શુભ પ્રાસંગિક કાવ્યો એમની પ્રેરણા અને આદેશથીજ લખાએલાં.

મહારા સ્નેહી શ્રી. નાગરદાસ ઈ. પટેલ જેઓ ‘શશિકલા’ ‘નવવલ્લરી’ વિગેરેના લેખક ‘ચાંદની’ના તંત્રી અને ‘આલજીવનના’ સંચાલક છે તેમનો એમના તરફથી વખતો વખત મળતી. સ્નેહ અને સ્મિત ભરી સુંદર સૂચનાઓ માટે અને મહારા પ્રતિના એમના સ્નેહ માટે અત્રે આભાર પ્રદર્શિત કરવાનું યોગ્ય ધારું છું.

તેમજ આ કાવ્યોના મુદ્રક મારા સ્નેહી ભૂતપૂર્વ ‘મેઢ માર્તાણ્ડ’ના તંત્રી, ‘આદર્શભૂતજીન’ તથા અન્ય પુસ્તકોના લેખક શ્રી. પ્રભાશંકર જયશંકર પાઠકનો જેટલો આભાર મનાય તેટલો થોડોજ છે આ પુસ્તકને સર્વાંગ સુંદર બનાવવાનું માન એમનેજ

(૧૨)

ધંટે છે. જાણે પોતાનું જ પુસ્તક હોય એવી કાળજી અને પ્રેમથી તનતોડ પરિશ્રમ કરી પોતાના નિષ્કામ સ્નેહનો એમણે મહેને પરિચય કરાવ્યો છે.

ત્યાર બાદ મારા સ્નેહી મિત્ર મંડળ માટે મહારા હૃદયમાં ઉછળતો સ્નેહ ભર્યો આભાર અત્રે સસ્નેહ નોંધવાની તક લઉં છું.

ગુજરાતના રસિયા નરનાર ! ગુર્જરી સાહિત્યોદ્યાનની એક નિકુંજમાં ટહુકતી વિદેશી કોકિલના ટહુકારમાં વિશેષ નહીં તો કેંક મધુરતા તો તમને જડશેજ. અને જો તમને એનાથી કેંક તૃપ્તિ થશે તો તમહરા સંસર્ગમાં રહી તમારી અભિરૂચી પ્રમાણે એ કોકિલ અનેરાં દિવ્યગાન કરી અજબ રસ રસવશેજ કેમ કે:—

મહાનુભાવઃ સંસર્ગઃ કસ્ય નોજ્જતિકારકઃ ।

પદ્મપત્રે સ્થિતં વારિ ઘત્તે મુક્તાફલં શ્રિયમ્ ॥

સાન્તાકૃષ્ણ. } માહાવીરપ્રસાદ દાધીચ.

અનુક્રમ

ક્રમાંક	કાવ્ય	પૃષ્ઠ
૧	પ્રભુ પ્રાર્થના	૧

વાટિકા

૨	પુષ્પોને	૩
૩	પુષ્પ પ્રેમ	૪
૪	ભ્રમરને	૭
૫	માળાને ઉપાલંબ	૮

કોકિલા

૬	કોકિલા	૧૦
૭	કોકિલાને (૧)... ..	૧૨
૮	કોકિલાને (૨)	૧૩
૯	કોકિલાને (૩)... ..	૧૬
૧૦	કાક ને કાયલ... ..	૧૯
૧૧	સંદેશ	૨૦

હૃદયોદ્ગાર

૧૨	કવિતાને	૨૭
૧૩	એક સુંદરી	૩૦

(૧૪)

૧૪	રક્ષાને	...	...	...	...	૭૭
૧૫	સ્વ. દેવીબાહને	...	...	...	...	૭૫
૧૬	મંગળાષ્ટકમ્ (૧)	...	...	...	...	૭૮
૧૭	મંગળાષ્ટકમ્ (૨)	...	...	...	...	૪૨
૧૮	વખતનો ઉપયોગ	...	...	...	...	૪૬
૧૯	વર્ષાઋતુ	...	...	...	...	૪૮
૨૦	સંયમી	...	...	...	...	૫૧

સ્વાગત

૨૧	સ્વાગત (૧)	...	...	...	...	૫૩
૨૨	સ્વાગતમ્ (૨)	...	...	...	...	૫૪
૨૩	સ્વાગત (૩)	...	...	...	...	૫૬

દીપાવલી

૨૪	દીપાવલી	...	...	...	...	૬૦
૨૫	નૂતન વર્ષે (૧)	...	...	...	...	૬૨
૨૬	નૂતન વર્ષને	...	...	...	...	૬૭
૨૭	નૂતન વર્ષાભિનંદન	...	...	...	...	૬૪
૨૮	નૂતન વર્ષે (૨)	...	...	...	...	૬૬

અર્જુન અને ઉર્વશી

૨૯	અર્જુન અને ઉર્વશી	...	...	...	...	૬૮
----	-------------------	-----	-----	-----	-----	----

શ્રી દધિમતી જયતિ.

કોકિલ નિકુંજે.

પ્રભુ પ્રાર્થના.

તોટક.

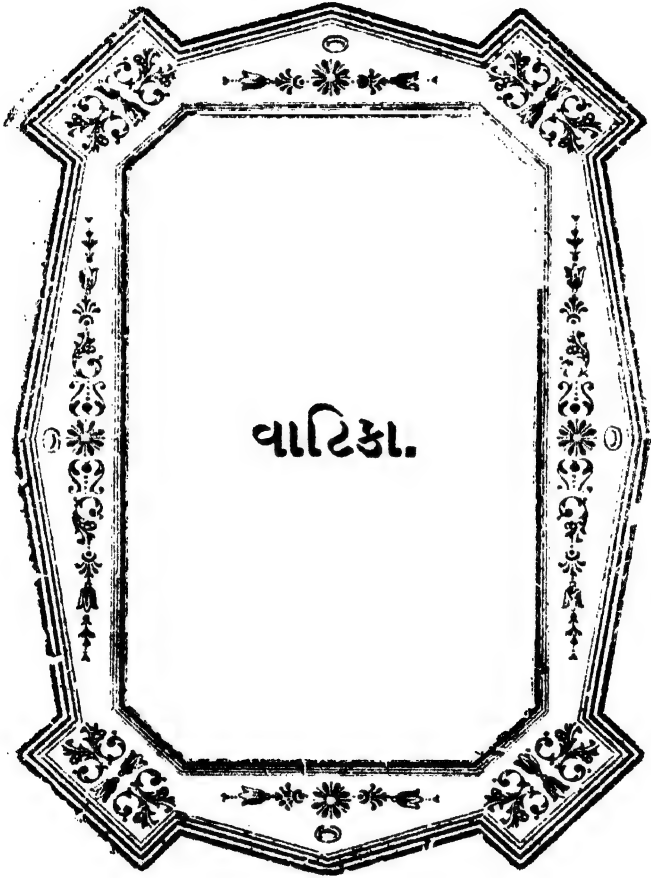
પ્રિય પ્રાણ પિતા
પરમેશ્વર તું !

જગના કરતા
હરતા વિભુ તું !

સુખનો નિધિ,
સંપતિનું ઘર તું !

વિજયી કરજો
સુકયા કર તું !

(२)

(૩)

પુણ્યોને !

મંદાકાંતા.

૧

પુણ્યો વહાલાં ! મુદિત મનનાં.
સ્નેહ—ઘેલાં તમે તો !
હૈયા કેરા સુખદ વિમળા.
હાર રૂડાં તમે છે !
આવે જ્યારે રસિક રસિકા,
કે તમેહારી સમીપે,
ખીંચી આપો સ્મિત કરી અહા !
સ્વાગત સ્નેહ—લાવે !

૨

રેડો મીઠો સુયશ સરખી,
ગંધ ઠંડા સમીર,
આપો શાંતિ પથિક જનની,
નાસિકાને સદાએ !
ખીલો વહાલાં ! સતત ખિલજો,
દિવ્ય આ કુંજ માંહે,
પામો વૃદ્ધિ રમણ કરતાં,
મહેલ ને દીન દારે !
જૂ જૂ જૂ

(૪)

પુણ્ય પ્રેમ.

મસ તલિલકા.

૧

પુણ્ય મને બહુ ગમે,
પ્રિય દેખવાને,
હા ! કિન્તુ ના કદિ થતું
મન ચૂંટવાને !
જેવા તણી બસ મઝા,
બહુ મોદ આપે,
ચૂંટ્યા પછી તરુ તાણું
ઝટ નૂર નાસે !

૨

કેવી કળા મધુપમાં
મધુને પીવાની !
પીરે સુધા પણ દિએ
નવ ડાંખ તાણી;
તોલી સુધે તરુ થકી
કુલ માનવો રે,
સૌજની નવ કરે
પરવા જરાએ !

(૫)

૩

સૌંદર્યને નિરખી નં
જન પાપ પામે,
તે પામશે કદિ નહિ
સુખ ભોગ આણે
સૌંદર્ય છે નિરખ્યા,
નહિ ભોગ આટે,
સૌંદર્ય તો ઘટી જતું
ઉપભોગ આથે !

૪

પીડાય છે હિલ બહુ
લહી કરતાને,
પુષ્પો તણી નિરખીને
અતિ દીનવાને !
ઓ માનવો ! જરી દયા
હિલમાં ધરોને,
રક્ષા સદા ગુલ બચા,
સ્થળની કચોને !

(૬)

૫

વાવી સહુ ઘર ઘરે
કુલ વાટિકાઓ,
સ્નેહે લચેલ કુમળી
લતિકા ઉછેરો;
હૈયા તણાં સુરસથી
જળ નિત્ય પાને,
વંદાતાં ગણે કુસુમડાં
જયમ ખાલુડાંઓ!

ક

ક

ક

(૭)

ભ્રમરને !

માલિની.

૧

ભ્રમર ! ભ્રમર ! શાને,
મૂર્ખ થાયે રસિલા ?
કમળ—હૃદયને તું,
ચાહતો કેમ ઘેલા ?
કુસુમ સદૃશ હૈયું,
ના ટલી પડતું છે
કઠિન કમળ કેરું;
ભાન ભૂલી ગયો એ ?

૨

કુસુમ મધુર રૂડાં,
સર્વ ખીલે પ્રભાતે;
હૃદય પટ વિકાસી
મહેકતાં તે સુવાસે,
પણ કમળ ખિલીને,
બન્ધ થતાં નિશાએ;
નિજ હૃદય મહીં એ,
ભૂંગને બાંધી રાખે !

કૂ કૂ કૂ

(૮)

માળીને ઉપાલંભ.

મદાકાંતા.

૧

માળી માળી જીલમ કર માં,
નિર્દયી ! શું કરે છે ?
તહારે હૈયે કયમ નહિ દયા !
કૂર કાં તું બને છે ?
પુખ્તો સંગે સતત વસતો,
હોય આશ્ચર્ય છે કે,
તહારું હૈયું અકરુણુ રહ્યું,
હન્ત ! પ્રારબ્ધ છે એ !

૨

મેલા માળી બસ કર હવે,
ચૂંટ ના પુખ્ત વહાલાં !
ખીલેલાંને કહિ ન વિણવાં,
ખીલવા હે મઝાનાં !
કેવાં મ્હેકે મુયશ સરખાં,
ગન્ધ આનંદ આપે,
સ્નેહી હેવાં મધુકર તણાં,
પ્રેમ એનો પિછાને.
કૂ કૂ કૂ

કોઠિલા.

કેકિલા.

વસંતતિલકા.

૧

એસી પછે ટહુકતી
હતી આમ્ર ડાળે,
ગીતાવલી રટતી'તી
દૃદ—તન્ત્રી તાને,
તે કેકિલા હતી મને
બહુ બહાલી, બહાલી,
હા! નિર્દયી! ઝપટમાં
ગર્જ કયાંય ચાલી!

૨

હું શું કહું? મધુરતા
સખિ! છેજ એવી,
શેઠ કંઠ એ રણકતો
ગુણ ગાન ગેળી!
ને મોહની મધુરતા
મહી નહોત આવી,
તો માનવો કદિ થતે
નહીં પાપભાગી!

(૧૧)

૩

આને પ્રિયે ! ટહુકતી
હતી આમ રાજે ?
કાં કૂજતી હતી વળી
છુપી કુંજમાં એ !
આવી હતી કયમ અહીં
ગઈ દેમ ચાલી ?
એ ભેદ તો સહુ છુપે
ન જણાય કાંઈ !

૪

એ શું સ્વતાંત્ર વિચરે
પ્રભુ વાટિકામાં !
ને માનવો સહી મરે
પર તાંત્રતામાં !
હા ! ધિછહો નગરને
નિજ આમ વાસ,
છે ધન્ય ને પ્રિય બહુ
સુખનો નિવાસ !

(૧૨)

કેાકિલાને ! (૧)

—૧૨૦૦—

વસંતતિલકા.

ઓ કેાકિલા ! પ્રભુતણાં
ગુણ ગાન ગાવા,
જન્માન્તરે પ્રભુ તણા
પહેને પમાવા;
તું તો સદા ટહુકજે
ચઢી આમ્ર——કાળે;
ને કૂજજે હાર ગુણે
છુપી કુંજ માંહે !
જૂ જૂ જૂ

(૧૩)

કોકિલાને ! (૨)

રામ છંદ.

સકળ કવિકુલ તણી પ્રિયતમા !
કલરવે મૃદુ અને મીઠડા નિઃસ્વને,
કૂજતી કોકિલા !

કહીશ તું શ્યામરંગી ઉમંગી વળી,
મૃદુલ—અંગી અમીરસ ભરી
વશ કરી

સ્નેહથી પૂછું શ્રોતસ્વિની !
કેમ ગુણગાન તારાં કરે,
જગત સર્વસ્વના મુગ્ધ થઈ,
શું લહી કવિવરો વહાલમાં ?

પક્ષિઓ દિસતાં કેંક આ,
જગતમાં સુન્દરી !

પિચ્છ સુન્દર કરી મધુર ગાયન કરી,
ખેલતાં પૂછું આનંદમાં.

કિન્તુ ધાયું હશે શું જણાયે નહિ,
કળાયે નહિ, કલ્પના સૃષ્ટિના વાસી
બ્રહ્મજ્ઞાની કવિજનોએ અહા !

(૧૪)

કે.કિલા ! જ્યમ તને આહત,
ગૂઢ કે કારણે કવિવરો,
ત્યમ સખિ ! કહીશ તું,
કેમ છે પ્રિય તને
સહુ ઋતુ મહીં વસંત જ ઘણી ?

આમ્રના મહેરના સ્વાદથી,
જરી કસાએલ કંઠથી
બની કૈંક આમત્ત તું,
ગાય શું પ્રેમથી હૃદય ઉમંગથી
અજબ ચેતન બર્યા,
ગીતડાં અવનવાં.

જુલતી લીલુડા આમ્રની ડાળીએ
શું દિએ સ્વાગતો
પ્રિય વસંત અતિથિને, પ્રિયે !
હૃદયની મૃદુલ કોમળ,
સરસ લોમમાં ઉદ્ભવેલ
હુહૂક ટંકારતી ? .

વા દીએ તું ઉપાલંબનો,
કય કાળી નિજ નિહાળી,
તુજ વિધાતા તણી
કુત્સિતા ખુદિને !

(૧૫)

કવિ—પ્રિયા ! કાય તહારી
કરી કેમ કાળી ?
કેં જણાયે નહિ, કેં કળાયે નહિ,
અજળ છે
ગજળ છે
બુદ્ધિ સુટા તણી
સૃષ્ટિને સર્જવામાં અહો !

ગુ ૨ ગુ ૨ ગુ ૨

કોકિલાને ! (૩)

—૦૨૦૨૦૦—

વસંતવિલસકા.

૧

ઓ કોકિલા ! પ્રભુ લીલા
 નિરખી પ્રિયે તુ,
 કુંજે છુપી ટહુકતી
 બહુ બોલ, ઓ શું ?
 સૃષ્ટા તણી નિરખીને
 રચના રસિલી;
 સૌંદર્યથી સુખી બની
 બની પ્રેમ—ઘેલી !

૨

સંસારમાં વિચરતી
 સહુ સુખ ભોગી,
 સૃષ્ટા તાણુંય ધરતી
 નહિ ધ્યાન કોઈ !
 એવી કૃતદ્ન રહી
 માનવ મૂર્ખ જાતિ,
 છે ધન્ય ! તું પરભૂતા
 સુ કૃ ત જ તા થી.

(૧૭)

૩

ઠહાલી ! તને ગુરૂ વિના
થયું જ્ઞાન શાથી ?
અજ્ઞાન માનવ રહ્યાં
અલિ ! ખોલ શાથી ?
ચિન્તા નથી પ્રભુ-પદે
તુજ ભક્તિ ઠહાલી;
ભાસે અનિત્ય રહી જે
સહુ માનવોની !

૪

ખીલે વસંત જગમાં
મધુકંઠિ ! જ્યારે,
સૂટા તણું ટહુકતી
ધરી ધ્યાન ત્યારે;
આ માનવો પણ સદા
પ્રભુ ધ્યાન ધારે,
દુઃખે સુખે વિવિધ હોય
પ્રસંગ જ્યારે-

(૧૮)

૫

સેથી પ્રિયે હજી મળી

પ્રભુ ગાન ગાવા,

કુંજે વસી મથશું હો

મનને જગાવા;

ભૂલીશ તું કદી તદા;

મુજ કાન્થ તાને;

તુને પ્રિયે । મથીશ

હૃય જગાડવાને ।

૬

હા ! કિંતુ હું કદિ ભુલું

પ્રભુ ભકિત ભાવ,

તો તું જરી ટહુકજે

છુપી કુંજ માંદા.

આંખ ચઢી લગીર તું

ટહુકો કરીશ,

સાચી મઝાય છુપવા

મહી જો લહીશ.

ક ક ક

(૧૬)

કાક અને કોયલ.

વસ તતિલકા.

છે કાક ને પરભૃતા,
સખિ ! બેઉ કાળાં,
ના લેહ તો પછી દિસે,
બહુ એમનામાં;
જ્યારે વસંત સમયે
પિક કંઠ ખોલે,
ત્યારે વિબુદ્ધ જન એ,
શુભ લેહ તોળે !

૪   ૪   ૪

(૨૦)

સન્દેશ.

મંદાકેતા.

૧

કેઈ કાળી મધુર રસિલી
કોકિલા પ્રેમઘેલી,
આવી પહોંચી વન તણ અહા !
પ્રેમકુંજે સુખેથી;
ભાળ્યાં સર્વે તરુવર અને
આમ્ર વૃક્ષો અનેક,
શોધી બેઠી શ્રમિત વદના
આમ્રડાળે જ એક.

૨

નહાનીશી આ મધુર રચના
કુંજ શોભા વધારે.
બેઠી બેઠી મુકુટ કરતી
મહોરનો આમ્ર ડાળે;
દૃષ્ટિ ફેંકી અહીં તહીં પછી
ભાળવા કુંજ ચીજ,
કિન્તુ હીઠા સકળ દિશમાં
વૈભવે કુંજનાજ !

(૨૧)

૩

નાચન્તાંતા મયુર મધુરા
અન્ય પક્ષી રમન્તાં !
પુષ્પો વૃક્ષે સ્મિત કરી અહા
ખૂબ ખોલી રહ્યાંતાં !
વાયે વાયુ લલિત ગતિથી
વૃક્ષ ડાળે રમન્તો !
લાગે ઠંડા અતિશ મધુરો
ગન્ધ મીઠો ભરન્તો !

૪

નહાની મોટી લલિત દિસતી
ક્યારીએ છોડની રે,
આવે મીઠી કદિ કદિ અહા
ગન્ધ થંડા સમીરે !
ફૂવારો તો ગગન શિખરે
ખેંચના નેશ મારે,
પાછો નીચે ખળખળ પડી
નીર ધીરે સમારે !

૫

દીસે ત્યાં તો કુમળી લતિકા,
 પ્રેમવેલી બનેલી,
 વૃક્ષે બુદ્ધે પ્રિયતમ ગણી,
 હાસ્ય મીઠું હસન્તી !
 વૃક્ષે કેનાં હળીં મળીં જતાં
 મસ્ત પ્રેમે બને છે,
 વાયુ વેગે સખિજન સહ
 અદૃહાસ્યો કરે છે !

૬

જોતો જોવું સુકવિ રસિલો
 કેા ફરન્તો ફરન્તો,
 આવી પહોંચ્યો પુનિત હૃદયે
 ભાવ કું કું ભરન્તો;
 દૃષ્ટિ એની અપળ ગતિથી
 કુંજ શોભા નિહાળે,
 એ સૌંદર્યો રસિક કવિની
 ઉર્મિયોને ઉછાળે !

(૨૩)

૭

ધીમે ધીમે ગમન કરતો
એક વેલી સમીપે,
આવી પહોંચ્યો ફળભર બુક્યાં
આમ વૃક્ષો નજીકે,
નીચે બેઠો ક્ષણિક સુખમાં
કેંક વિશ્રામ લેવા,
આશીઃ દેતો કુસુમ ગણને
પ્રેમઘેલાં રહેવા !

૮

હુલ્લુ હુલ્લુ મધુર ટહુકો
આમ ઠાળે સુણાયો,
વૃક્ષે વૃક્ષે રમણ કરતો
સઘ કુંજે છવાયો !
ડાલ્યાં સર્વે તરુવર અહો
વેલડી પુષ્પ ભારે,
સ્નેહે અર્પે નમન કરતાં
સ્વાગત કાઢિલાને !

“કવો મીઠા રવ પ્રિય ધણો
 તહે મને છે સુષાળ્યો,
 સૂણી તેને મુજ સખિતણો
 કંઠ છે યાદ આળ્યો,
 ગાએ મ્હારી લલિત રસીલી
 પ્રેમ—ઘેલી કવિતા,
 ગાતી તું શું પ્રિય પરલતા !
 ગાન એવાં રસીલાં !”

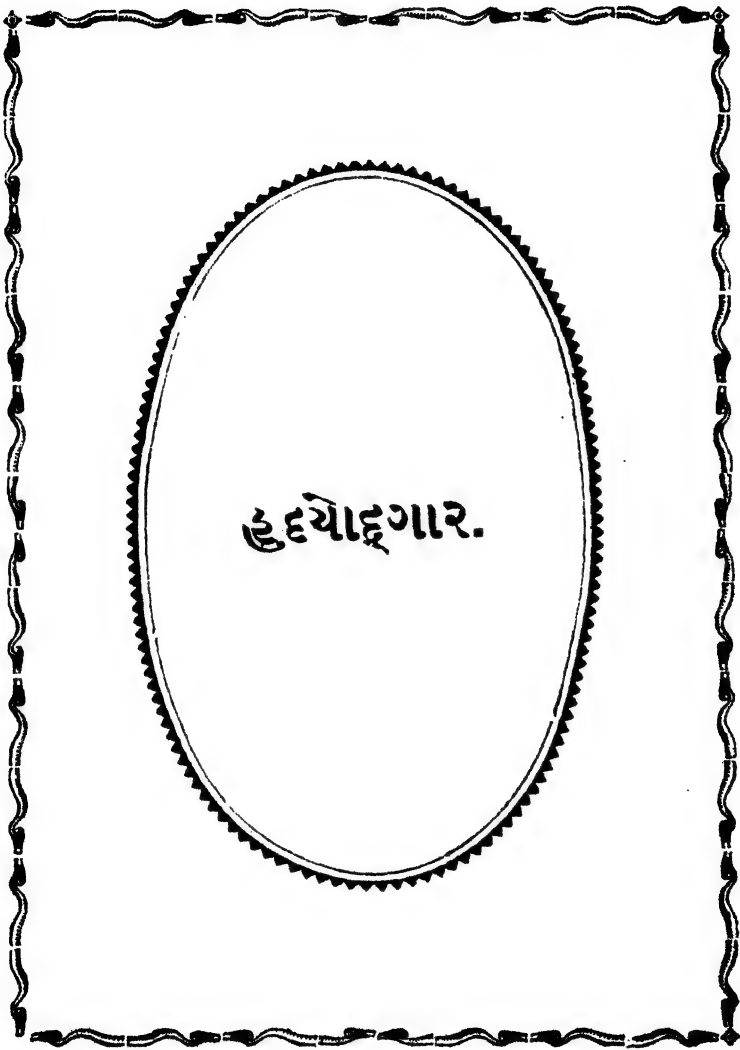
જોલી એવું સુકવિ ઉઠીને
 ફેંકતો દૃષ્ટિ ઉઘે,
 ને આશ્ચર્યે નિરખી બનતો
 મુગ્ધ, એ કોકિલાને !
 યાચન્તો એ મન મહીં બહુ
 હર્ષ ઘેલો બનીને,
 જોલ્યો રૂડા કવન ઝરતા
 જોલ મીઠા ફરી એ;

(૨૫)

૧૧

“બાબો મીઠા સતત રસિલા
બોલ મીઠી મહારી,
કાળી કિન્તુ સુગુણિધિ તું
કેકિલા પ્રેમઘેલી !
હું હું સતત કરજે
પ્રેરજે હેત હૈયે,
કાળી કાચા સફળ કરજે
કાર્ય રૂડાં કરીને !”

૪ ૪ ૪

હુદયોદ્ગાર.

(૨૭)

કવિતાને !

વસંતતિલકા.

૧

ત્હારા વિના રસિકડી
કવિતે । રૂચે ના
સાહિત્યમાં વિચરવું
કદીએ ગમે ના;
તું તો પ્રિયે મધુર છે
કવિ પ્રેમ—વેલી,
સંસારમાં સુખ તણી
મૃદુ મંજુ વેલી ।

૨

બહાલી । મને તુજ વિના
રસ ખ્યાસ લાગે,
ત્હારા વિના રસિકડી
રસ કોણ પાશે ?
સંસારમાં સુખ સહુ
રસપૂર્ણ હોયે,
ત્હારા વિના મધુરતા
રસમાં ન હોયે ।

(૨૮)

૩

સાહિત્યની સુખભરી

રસ——વાટિકામાં,

કેવી લયી ખિલ્લી દિસે

કવિતા—લતા આ,

સદ્ભાવની સુરભિથી

બની પ્રેમ મસ્ત;

ગુંજે સદા તુજ કને

રસિલા દિરેક્.

૪

સંગીતની સહચરી

મધુરી કવિતા,

મીઠાશની મદ ભરી

લલિતા લલિકા !

તહારા મહીં સુખ લયું

અલમસ્ત તાન,

જેના વડે કવિ કરે

સખિ ! દિવ્ય ગાન.

(૨૬)

૫

તહારા મહીં પ્રિયતમે
તમ—તાપ—હારી
છે જ્ઞાનનુય ઝરણું
સુખ શાંતિ દારી;
તહારા મહીં પ્રભુ સમી
અતિ દિવ્ય જયોત,
જેના થકી નિસરતો
પ્રભુ ભકિતત્રોત !

૬

ઠહાલી સખિ ! પ્રિયતમે !
કવિતે ! અમારી,
થાજે સદા સહયરી
પ્રિય પ્રાણપ્યારી,
સંસારમાં સુખી કરી
શુભ જ્ઞાન દેજે,
ઠહાલી થઈ કવિ જને
યશદા રહેજે !

એક સુંદરી.

મહાકાંતા.

૧

સાહિત્યે કેા રમણ કરતી
 સુંદરીને નિહાળી,
 આવી પહોંચ્યો રસિક કવિ કેા
 સઘ જોવા અગાડી;
 બાળી મૂર્તિ અજળ મધુરી
 હર્ષ હૈયે બરાયો,
 ગુંથું માળા કવન—કૃત્યમે
 એ વિચારે તણાયો.

૨

કેવી ચોલે લલિત લલના
 શા અલંકાર ધાર્યા,
 રચાયા શાણી મનહર દિસે
 અંગ આબૂપણે આ,
 ચાલે એ તો લલિત ગતિએ
 નૃત્ય કેં કેં કરન્તી;
 રનેહી હૈયે રસિક જનના
 બાવ કેં કેં બરન્તી !

૩

બોલી એવું સુકવિ વિણીને
 પુષ્પમાળા ગુથે છે,
 દૃષ્ટિ એની વિવિધ ગતિથી
 મ્હાલતી ચોષિતે છે,
 નેત્રે નેત્રે પલક મળતાં
 પ્રેમનો રંગ જામે,
 હૈયાં જાણે પ્રણય કથની
 પ્રેમી હૈયાં તણી એ !

૪

ગુંથી માળા સુકવિ કરતો
 પ્રશ્ન એને ધીમેથી,
 “ દેવી ! ત્હારું કહીશ મુજને
 નામ મીઠું રસિલી ; ”
 જાણે એના શિખર કરી રહે
 પુષ્પ જાણે વિમલે,
 ધીમે ધીમે ધવલ વિમળી
 હંતપંક્તિ દિસે છે.

(૩૨)

૫

“મુણે શાણા પથિક ! તહમને
નામ મ્હારું બતાવું,
કિન્તુ કેાઈ રસિક કવિને
ના કહો તો સુણાવું;
સાહિત્યે જે રમણ કરતી
મુગ્ધ સંગીત માંહે,
મુગ્ધા તે હું લલિત કવિતા
આર્ય ! સાહિત્ય માંહે !”

૪ ૪ ૪

(૩૩)

રાધાને ।

મંદાકાન્તા.

૧

ઝોક ગોપી:—

રાધે । રાધે । પ્રિય સખિ । બની
બહાવરી કેમ આવી ?
કેને શોધે વન વન ફરી,
તહેં દિધું શું ગુમાવી ?
બહાલી ! જોને તુજ તન તણી,
શી દશા થૈ ભગ્યેથી,
શાને આવું ભમણ કરતી,
કુંજ કુંજે દુઃખેથી ?

૨

છુટી વેણી વિખરી પડી છે,
શ્યામ શોભે લટાઓ,
ભણે ઇન્દુ મુખ પર ચઢી,
મેઘ ફેરી ઘટાઓ !
અશ્રુ નેત્રે ખળ ખળ વહે,
ભાદ્ર વર્ષા લબાવી,
હુંયે અગ્નિ વિરહ દુઃખનો,
જેમ દેવા શમાવી !

(૩૪)

૩

કાન્તિ ત્હારા મુખ—કમળની,
 ક્ષીણ થઈ તીવ્ર તાપે,
 ઝોળે! શીઘ્ર અતિશ દિસતા,
 ઉષ્ણ નિઃશ્વાસ લાગે,
 કાયા ત્હારી છુતનું! કુમળી,
 હાલ—જેહાલ ભાસે;
 દીસે થી તું વિરહ અનલે,
 તપ્ત સંતપ્ત રાધે!

૪

બહાલી ! આ શુ' ચકિત હરિણી,
 સદશી કેમ ભાળે,
 બૂલી કે તું વિરહ દુઃખમાં,
 પ્રેમી ગોપાંગનાને ?
 રાધે ! હું તો તવ સહચરી,
 કૃષ્ણ સંગે રમી જે,
 બાણી ત્હારા વિરહ દુઃખને,
 કૃષ્ણ સુણી રહે છે.

૪   ૪   ૪

(૩૫)

સ્વ. દેવીબાઈને !

મંદકેન્તા.

૧

ખીલીંતી તે લલિત લલિકા
દિવ્ય કુંજે અનેરી,
વીંટાઈતી પ્રણય રસિલી
વૃક્ષ હાળે સુખેથી;
પાને પાને નવિન કુમળા
અંકુરે વેલડીના,
સ્નેહે બાઝ્યા અતિશ સુખમાં
પહોવો પ્રેમઘેલા.

૨

વેલી વાધી લલિત ગતિએ
યૌવને રંગ રાગ્યા,
કીર્તિ વ્યાપી સુદૃઢગણમાં,
કોડ કેં કેં થયાંતા;
વૃક્ષે ધાર્યું કુસુમ ફળ એ
ધારશે વેલ મહારી,
કિન્તુ ધાર્યું નવ થતું સદા,
હન્ત ! આલોક માંહી.

૩

વેલી સૂકે દિવસ દિવસે
 સૂર્યના તાપથી રે,
 વૃક્ષે રક્ષા સતત કરના
 પૂર્ણ ચેષ્ટા કીધી રે,
 લંબાવી તે શિતળ કરતો
 છાંયડો ડાળથી રે,
 કિન્તુ ચાલે જીવતર રહે
 તો પ્રતિકાર સર્વે.

૪

સુકાઠ તે નિરસ લતિકા
 પાન ડાળી ખરી રે,
 વંશે વૃદ્ધિ કુસુમ ફળથી
 ના જ એણે કરી રે;
 વૃક્ષે હીઠી મૃત મૃદુ લતા
 અશ્રુ નેત્રે ભરાયાં,
 યાદી રૂપે નિજ નૂતન સૌ,
 પત્રના અર્ધ આખ્યા.

(૩૭)

૫

હોલો એ તો જગત—પથમાં
ધ્યાન ધારે પ્રિયાનું,
પહેલા વર્ષે સ્મરણ કરતો
શ્રાદ્ધ શ્રદ્ધા લતાનું !
' દેવીબાઈ ' લલિત લલિતકા
વૃક્ષ ' લાલા ' વહાલા,
સૂઝી વેલી દુખિત મનથી
પર્ણું બહાલે ચઢાવ્યાં;

માલિની.

૬

સતત સકળ દેવિ !
સ્વર્ગમાં સુખ પામે,
લહૃંજ અમર શાન્તિ
દિવ્ય આત્મા તમારો.

કૃ કૃ કૃ

Written in the memory of late Mrs. Devibai
Lala of the St. Xavier's college B. Sc. Senior with the
kind permission of Prof. N. N. Lala. M. A. B. T.

15-1-23.

(૩૮)

મંગલાષ્ટકમ્. (૧)

મંદાક્રાન્તા.

૧

યાચુ' વન્દી ગણપતિ તને
રિદ્ધિ-સિદ્ધિ-પતિને,
ખુદ્ધિ કેરા અમિત નિધિને
વર્ધન હર્તા સુધીને,
યોગી ભોગી પુનિત યતિને,
યુગ્મને આપ આશી;
પામે ઇચ્છ્યું પ્રણય સુખ સૌ
ભવ્ય એ પ્રેમપન્થી

૨

દેવી ! માતા ! જગતજનની
શારદા શ્રી ભવાની,
સિંહે પદે મયૂર ઉપરે
સ્વાર થઈ દુઃખ હર્ત્રી,
નાખી દ્રષ્ટિ પિયુષ ઝરતી
યુગ્મને દો પ્રસાદ,
પામે વિદ્યા વસુ સુખ અને
ધાય શત્રુ વિનાશ.

રાધા સંગે રમણ કરતા
 કૃષ્ણ કુંજે નિકુંજે,
 ઘેલી ગોપી શુભ અવસરે
 ગાય ગીતો સુકંઠે;
 હર્ષે વર્ષે પ્રણય રસની
 પ્રેમ વર્ષા અનેરી,
 આવા કાલે યદુપતિ દિયે
 યુગ્મ આશીઃ ઘણેરી.

ગૌરી સંગે પશુપતિ કરે
 કેલિ કૈલાસ શૃંગે,
 નાચે ગાઝે અતિશ સુખમાં
 અટ્ટહાસ્યે હસીને,
 ભાળી ચૈાગી નવ યુગલને
 હર્ષઘેલા બને છે,
 અર્પે આશીઃ શુભ અવસરે
 પૂર્ણ માંગલ્ય કાળે.

(૪૦)

૫

ઈંદ્રાદિ સૌ સુરગણ મળી
અમ્ભરાઝો નચાવે,
હર્ષી પુણ્યે નવિન રસિયાં
યુગ્મને તે વધાવે !
“ સાચા સ્નેહી પ્રિય વરવધૂ
પામળે પૂર્ણ આયુઃ,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ સતત મળળે
થાવઈંછયું તમ્હારું ! ”

૬

સ્નેહે ઘેલી લલિત સરિતા
સિન્ધુમાં લીન થાયે !
વચ્ચે રોકી નહિંજ શકતા
પર્વતો તો જરાઝો !
જહેની ! તેવી તુજ દૃઢયની
સ્નેહપૂરી સરિતા,
વહેવા દેજે પ્રિયપતિ તણા
સિન્ધુ ગંભીર હૈયે !

વેલી વૃક્ષે જ્યમ વળગતી
 સ્નેહવેલી બનીને,
 વર્ષે વર્ષા યદ્યપિ ગરજે
 મેઘ ને વાયુ વાયે,
 સ્નેહે બાઝી તરૂં પર રહે
 છોડતી ના કદીએ,
 બહેની ! ત્યેમ પતિ સુખદુઃખે
 સંગિની થૈ રહેજે !

સાચાં સાચી જગતપથમાં
 થૈ રહેજો સદાય,
 ને સ્નેહીને પરિણય કરી
 મહાલજો પ્રેમપંથ.
 જીવે જાણું અમિત સુખમાં
 પુત્ર સન્તાન ભાળે,
 ગાર્હસ્થ્યેએ વિજય રૂડલે
 દંપતિ હો તમહારે !

સુરત તા. ૧૧-૫-૨૩.

શ્રી મંગલાષ્ટકમ્. (૨)

વસંતતિલકા.

આનંદનો દિવસ છે
 શુભ આજ રૂડો,
 સૌભાગ્ય ને સુયશનો
 સુખ સૂર્ય ઉગ્યો !
 દામ્પત્યના સુખનિધિ
 ગૃહ આશ્રમે એ,
 માંગલ્ય હો ! વરવધૂ
 સુખથી પ્રવેશે !

૨

વૃંદાવને ઉપવને
 રચી કૃષ્ણ રાસ,
 શ્રી રાધિકા સહ કરે
 સુખમાં વિલાસ !
 સૌભાગ્યના સુમનની
 શુભ માળ ગુંથી,
 અર્પે સુખે યુગલને
 બહુએ વધાવી !

(૪૩)

૩

કેલાસના હિમ ભર્યા
અતિ શુભ શૃંગે,
ગૌરી અને શિવ રમે
રસિયાં ઉમંગે ।
ભાળે સુખે સ્મિત કરી
નવ દંપતીને,
આશીઃ દિગ્ધે શુભ ઘણી
જયકાર કાળે ।

૪

જે પ્રેમથી નળ પ્રતિ
દમયંતી ચિત્ત,
રાત્ર્યુ' હૃતુ' ધરી સદા
સદ્—ભક્તિ—ભાવ,
તે પ્રેમથી પ્રિય બની
પતિની સહાય,
નિત્યે કરી સુખી થણે
જગમાં સદાય ।

(૪૪)

૫

સાધ્વી સતિ પતિતણા
સુખમાંદા સુખ,
પીડા મહીં પિડિત ને
દુઃખમાંદા દુઃખ;
જે છે સદા અનુભવે
તજી સ્વાર્થ બાવ,
છે ધન્ય એ ભગવતી
સતીને સદાય;

૬

પ્રેમે વરી સદ્ગુણી
સતી સાવિત્રીને,
પામ્યાહતા સહુ સુખો
ન્યમ સત્યવાને,
ત્યેમે તમે હળી મળી
ધરી સ્નેહ બાવ,
ગાહસ્થ્યમાં સુખી થજો
લઈ પ્રેમ લહાવ.

(૪૫)

૭

છે ધન્ય એ પુરૂષને
જહુ વાર વાર,
જેને મળી વિનિત તેમ
સુશીલ નાર !
સાધ્વી સતી પતિ તાણું
હિત ચાહનાર,
આ લોકને સુખી કરે
પરલોક માંદા !

૮

પુણ્યો અને તપ કરી
જન પૂર્વ જન્મે
પામે પ્રિયા નવવધૂ
સુખદા સતીને,
પ્રેમી વસે સુખમહી
પ્રભુ ગાન ગાયે,
છે ધન્ય એ યુગલને
જગમાં સદાયે !

જુદ જુદ જુદ

વખતનો ઉપયોગ.

વસંતતિલકા.

૧

જાએ વહી સમય તો
 બહુ વેગથી રે,
 તેથી સખે ! કુસુમડાં
 ઝટ દ્યો વિણી રે;
 ખીલ્યાં દીસે મધુર જે
 પ્રિય પુષ્પ આજ;
 કાલે સહુ વિખરશે
 કરમાઈ હાય !

૨

ઉગી રવિ નભ મહીં
 સુખમાં પ્રભાતે,
 ઉંચે ચઢી બહુ તપે
 તપસી બપોરે;
 હા કિંતુ એ જ્યમ વધે
 ગગનાંગણે રે;
 ત્યેમે જતો સમીપમાં
 રવિ અસ્ત શૂંગે !

૪

કાર્યો રૂડાં શુભ ઘણાં
 કરવા તણા આ,
 છે ધન્ય શો શુભ સમો,
 યુવકો અરે આ !
 વિદ્યા ભણી ગુણો બની
 સ મ યો પ યો ગ,
 નિત્યે કરી સુખી થજો
 પ્રિય બન્ધુ સર્વ !*

ગુરુ

ગુરુ

ગુરુ

---

*Mr, Hericના એક અંગ્રેજી કાવ્યના આધારે.

(૪૮)

વર્ષાત્રિસતુ.

મંદાકાન્તા.

૧

આળ્યા મેઘો વિમળ નભમાં
નીર લાળ્યા ભરીને,
ગાળે કેવા ગડ ગડ કરી
પ્રેમઘેલા અહા જો !
જાલે તાણી મયૂર મધુરા
સ્વાગતે ઠંઠ ખોલી,
નાચે ઘેલા જમીન ઉપરે
પિચ્છ લાંબાં પસારી !

૨

વાયે વાયુ શીતળ જળથી
સિકત કુંજે બાણીથી,
લાગે ઠંડા અતિશ મધુરો
ગન્ધવાહી પ્રીતિથી !
મન્દં મન્દં ભ્રમણ કરતો
કુંજ વૃક્ષે રમન્તો,
હેતે હેયે જનપદ તણે
મોહ રૂડી ભરન્તો !

શિખરિણી.

૩

પડે છે ભૂમિએ
 ઝણઝણ કરિ વારિ અતિશે,
 લજતી લેટે છે
 વિજળી સહસા પ્રેમી પિયુને !
 અહા ગર્જે નેધ
 પ્રિય રસિકડો મેઘ સખિને,
 અને દોડે પૂંઠે
 ગડગડ કરી લાજ તણને !

૪

ગઈ કયાં એ ઘેલી
 મધુર સુખદા કેાકિલ અરે !
 અને કાં વકતાઓ
 ડર ડર કરી મેડક બને ?
 ધરી લીલી સાડી
 સરસ પૃથિવી સાજ સજતી,
 સુગન્ધી પુષ્પોથી
 વિવિધ રૂપ ને રંગ ધરતી !

(૫૦)

૫

હતાં જે જે સ્થાનો
અતિશ દિસતાં શુષ્ક નિરસાં,
દિસે તે તે આજે
પય રસ થકી પૂણું ભરીયાં !
અનેશ ચૈતન્યે
સકળ મધુરાં દ્રવ્ય દિસતાં,
અહો ! વર્ષે જ્યારે
વિમળ મધુરા મેઘ જગમાં !

(૫૧)

સંયમી.

વસંતતિલકા.

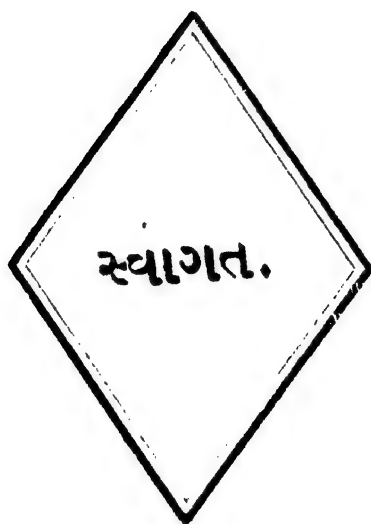
૧

છું સંયમી કદિ નહીં
રજ હું ડગીશ,
સન્માગ થી પ્રિય સખિ ।
ડગ ના ખસીશ;
છે મરત આ હૃદય તો
તુજ પ્રેમ—પાને,
તે મરિામાં કયમ કરી
મન વેગ પામે !

૨

ઠહાલી ! તને પ્રણયમાં
કર—દાન સાથે,
આત્મા દિધો; શરીર તો
પછી શા હિસાબે ?
આત્મા અને શરીરની
પ્રિય સ્વામિની તું,
વિશ્વાસ કાં નવ કરે
પ્રિય ભામિની તું !

કૃ   કૃ   કૃ

સ્વાગત. (૧)

શિખરિણી.

પધારો વિદ્વાનો,
 સુહૃદગણુ શ્રીમાન પુરુષો,
 અમ્હારું આ સ્વાગત,
 ગ્રહણ સુખથી આપ કરજો;
 પધાર્યા છો સનેહ,
 શુભ અવસરે આપ સઘળા,
 ચહીને ઉત્કર્ષ,
 શુભ સુપુત સૌ ભારત તણા ।

કરો સ્વાત્મોત્કર્ષ,
 પ્રથમ ભણીને જ્ઞાત સઘળા,
 પછી આપી શિક્ષા,
 જગત જનનીને શુભ સદા;
 ભગિની બન્ધુ સૌ,
 નિશ્ચિન રૂડું ભાગ્ય વરતા,
 સુખે લો વિશ્રામો,
 વિમલ ગૃહમાં વાસ કરતા ।

(૫૪)

સ્વાગતમ્. (૨)

—૬૬—

*વહે બાળા સહુ,
સ્વાગતમ્
ઠર્યા કૃતાર્થ આજ,
સ્વાગતમ્
સ્વાગતમ્

સાખી.

શુભ દર્શન તો આપવા
આળ્યા શુભીજન આજ,
પ્રેમ પરમ વધાવતો
સહુ આ સજન સમાજ.
સ્વાગતમ્

સાખી.

†વરિષ્ઠ ન્યાયાધીશ થઈ
દીપવ્યા દેશ સમાજ;
ઉન્નત સેવાનાં મળ્યાં
એ નવલાં કુલ આજ.
સ્વાગતમ્

---

*વનિતા વિશ્રામમાં ગવાએલ ગીત.

† ઓનરેબલ મી. જરદીસ કે. એમ. અવેરી.

(૫૫)

સાખી.

‡દુખ અનુભવી દુખ ટાળતાં
ત્રી-દુઃખ-ભંજન આપ,
ન્યાયશીલ સુલક્ષણાં
પર ઉપકારી અમાપ.

સ્વાગતમ્

સાખી.

દયા ધરી દિલમાં સદા,
કરજો ગુણીયલ કામ
જન્મ સફળ થાશે અને
મળશે સુયશ સદાય.

સ્વાગતમ્

૪ ૪ ૪

---

‡ નાની પ્લેન ગજજર. જે. પી.

(૫૬)

સ્વાગત. (૩)

મંદાક્રાન્તા.

૧

આર્યો ! આવો નવલ યુગનો,
સૂર્ય ઉગ્યો પ્રભાતે,
તેથી હવે સકલ ભગિની,
બંધુ ભેગાં થયાં છે ।
જાણે ભેદ સુચશ ભરતી,
ભાગ્યની સૂર્ય સ્વારી,
આવ્યાં સર્વે સુભગ વરવા,
ભાગ્ય સદ્ભાગ્ય જાણી !

૨

આર્યો ! આવો પરિષદ મહીં,
આવી શોભા વધારે,
હૃયાં ખોલી અમિત સુખમાં,
પૂર્ણ આનંદ માનો !
આર્યોનાં સૌ પુનિત ચરિતો,
બંધુઓ યાદ આણો;
પ્યાશ પુત્રો ! ભરત ભૂમિના,
સ્વાગત છે પધારો !

આજે દિસે પરમ સુખનો,
 પ્રેમ સંચાર આંહી,
 હુંયે હુંયે ઉછળતી દિસે,
 રનેહ ઉર્મિ સુધા શી;
 હાસ્યો ગર્જે, સ્મિત ખીલી રહે,
 થાય મીઠી મઝાઓ,
 નેત્રામાંથી અમીરસ ઝરે,
 રનેહ પ્રેરે વિચારો.

આનંદે સૌ છલખલ ભરે,
 પ્રેમી હયાં ઉમંગે,
 ગાયે ગીતો રસિક મધુરાં,
 રાગ ભીના સુરંગે,
 હર્ષે ભેટે હજી મજી કરે,
 પ્રશ્ન ખીલી ખુશીમાં,
 આવો બેસો કુશળ તમ છે,
 આયર્ ! આનંદ શો આ ?

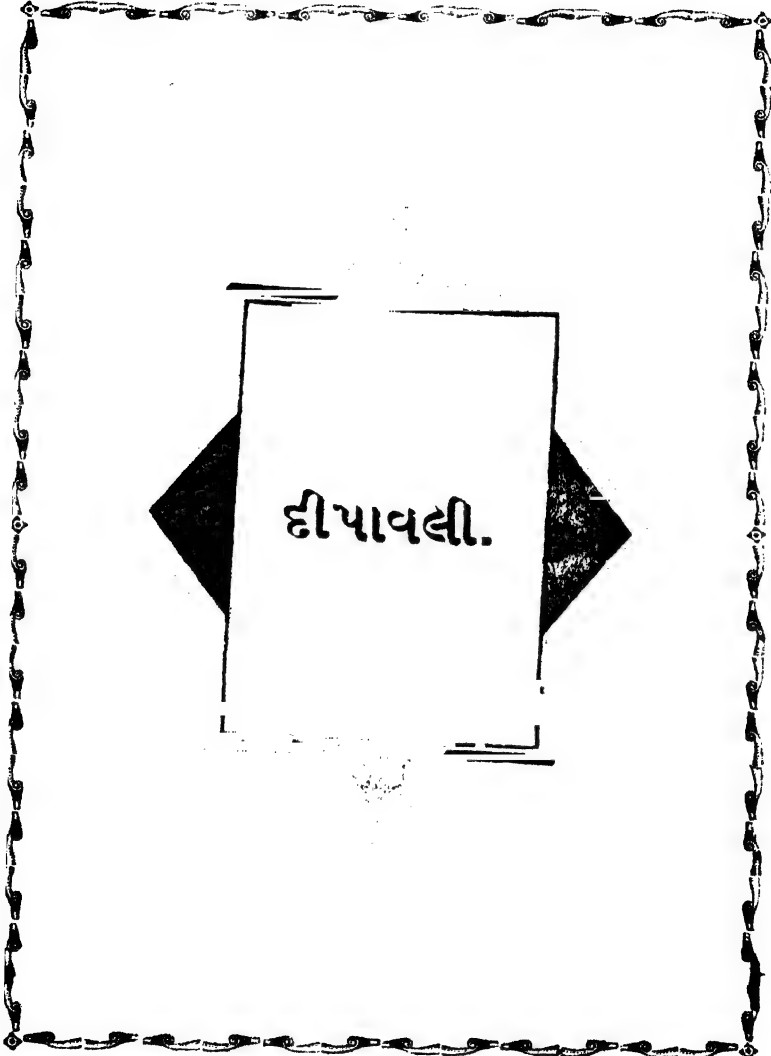
(૫૮)

૫

આ સંસ્થાનાં મધુર કુસુમો,
                    બન્ધુ બહેનો ! પધારો !
સ્નેહે ખીલી પ્રિય સુરસિકા,
                    કીર્તિ શોભા વધારો ;
વર્ષે વર્ષે શુભ સુખ ભર્યા,
                    પુણ્ય મેળાપ થાને,
પામે સર્વે વિજય સુખની,
                    ધન્ય માળા પધારો !

૪   ૪   ૪

(५८)

दीपावली.

દીપાવલી.

વસંતતિલકા.

૧

આનંદનો દિવસ છે
 શુભ આજ રૂડો;
 સૌભાગ્ય ને સુયશનો
 સુખ સૂર્ય ઉગ્યો.
 દીપાવલી સુખકરી
 પ્રિય આજ આવે,
 ચૈતન્ય ને નૂતનતા
 ભરી થાળ લાવે !

૨

હૈયા તણા સુમનની
 ગુંથી માળ મીઠી,
 અર્પો સુખે હળો મળી
 સહુ એકતાથી;
 હવે પછી ભગિનીને
 સહુ બન્ધુ ભેટો,
 ચૈતન્ય ને નૂતનતા
 જય સઘ પામે.

(૬૧)

૩

દીવા મહીં પ્રિય સખે ।
ભરી પૂર્ણ સ્નેહ,
થાતાં સુખી જ્યમ જનો
હરીને તિમીર.
તેમે તમે મન મહીં
ભરી પૂર્ણ સ્નેહ,
થાજો સુખી બની સદા
કુળ જ્ઞાનદીપ !

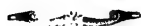
૪

દીપાવલી યશ હર્ષ
સુખ સર્વ આપો,
દીપાવલી દુઃખ હરી
સહુ કષ્ટ કાપો;
દીપાવલી બહુ કરો
ધન ધાન્ય વૃદ્ધિ,
દીપાવલી જય કરો
શુભ સિદ્ધિ અર્પી ।

૪   ૪   ૪

(૬૨)

નૂતન વર્ષે. (૧)

અગ્ધરા.

ઉગ્યું હે આર્ય ! આજે
શુભ નવલ રૂઢું હર્ષમાં વર્ષ ધન્ય,
છાયાં ફૂંયાં ઉમંગે
યશ પરિમલથી પ્રેમ આનંદ ધન્ય!

અર્પું સ્નેહાળ ! સ્નેહે
કવન કુસુમની માળ મીઠી ગુંથીને,
પામે કીર્તિ પ્રશસ્તિ
વિજય નૂતનતા સગ સુવાસી ગ્રહીને !

(૬૩)

નૂતન વર્ષને.

મંદાકાન્તા.

૧

આર્યો ! આજે નવિન સુખદા,
હર્ષનું વર્ષ આવે,
માળા લાવે વિજય સુખની,
દિવ્ય પુષ્પે ગુંથીને,
આવો તેનું તુરત કરવા,
સ્વાગત રનેહલાવે,
ગાઓ ગીતો રસિક મધુરાં,
પૂર્ણ માંગલ્ય કાજે !

૨

હર્ષ લેટો સકળ સુખથી,
અર્ધ આપી અનેરું,
હૈયા ફેરા વિમળ સરનું,
પ્રેમ—વારિ ભરેલું !
અર્પો પુષ્પો સ્મિતરૂપ અહા !
હર્ષથી વર્ષમાં આ,
પામો માળા વિજય સુખની,
પૂર્ણ આનંદથી આ.

જૂ જૂ જૂ

નૂતન વર્ષાભિનંદન.

શિખરિણી.

૧

ઉગી ઉપા આજે
પરમ સુખ આનંદ ભરતી,
અને ઉગ્યો વ્યોમ
બહુ ચમકતો સૂર્ય પછીથી;
પ્રકાશી ઉઠ્યાં જો
ગગન અવની તેજ તપશી,
અહો ! છાંયી સર્વે
શુભ નૂતનતા ચેતન ભરી.

૨

ઉપા ઉપા સાથે
તમ જીવનની એ વહી ગઈ,
અનેરા આનંદે,
શુભ નવિનતા છાંયી શી રહી,
ઉગ્યો સૌભાગ્યે શો
શુભ સુખ રવિ સંગ રવિ આ,
પ્રકાશો એ નિત્યે
સુગંધ સુખ આનંદ ભરવા.

(૬૫)

વસંતલિલકા.

૩

વિદ્યા ફળો સહુ સ્થળે
બહુ માન પામે,
સુકીર્તિ સઘ ઉજળી
જગ માંહી બમે !
લક્ષ્મી સદા વિપુલ હો
ધન ધાન્ય વૃદ્ધિ,
શ્રી શારદા જય કરો
સુખ સિદ્ધિ અપી !

માલિની.

૪

નવલ સુભગ વર્ષે,
કાવ્યમાળા શુન્ધીને.
પ્રણય રસથી સીંચી,
હેત હૃદયે ધરોને;
બહુ વિનયથી રનેહે,
અર્પું રનેહાળ આજે,
જય સુખ લહી લ્યો આ;
રનેહથી રનેહ કાજે,
જૂ જૂ જૂ

ક્રો. નિ. ૫.

(૬૬)

નૂતન વર્ષે. (૨)

આલિની.

૧

લક્ષિત વિવિધ વિદ્યા
માન સન્માન પામે!
ધવળ વિમળ કીર્તિ
લોકમાં સદા જામે!
અપરિમિત વધોને
દ્રવ્ય લક્ષ્મી પ્રસાદે!
વિજય સુખપતાકા
આજ ઉડો સ્વરાજ્યે!

૨

તનુ તનય સુખેથી
ઘન્ટ મિત્રો બનોને!
વિનિત સુતનુ પત્ની
પ્રેમભક્તિ ભરોને!
સુહૃદગણ સહાએ
હેત હેયે ધરોને!
અચલ અમર સિદ્ધિ
વિઘ્ન સર્વે હરોને!

(૬૭)

અર્જુન અને
ઉર્વશી.

(૬૮)

અર્જુન અને ઉર્વશી.

અનુષ્ટુપ.

૧

સંધ્યાદિ સૌ કરીને એ
ઝેઠો અર્જુન વીર છે,
ચિન્તા છાથી મુખેન્દુએ
છતાંએ ધાયું ધૈર્ય છે.

હરિણી

૨

ગડમથલ કંઈ તહેના
હેયા વિષેય જણાય છે,
વખત વહતો તેનું
ચિન્તા વિષે નહિ જાન છે

૩

સ્વજન નિરખી દિવા
સ્વપ્ને ભૂલે નિજ જાન એ
પણ ચમકતો એવે
ધીમા નૃપુર તણા સ્વરે ?

અનુક્રુપ.

૪

સામેથી આવતી દિસે,
અપ્સરા જેવી કેાણુ આ;
દેખી દિવ્યાંગના બૂલી,
ચિત્તે લાગ્યેા વિચારવા.

તોટક.

૫

સ્મિત એ કરતી
રમણી સુખમાં,
ઝટ આવી ઉભી
રહી અશ્વિન જ્યાં,
નિજ આશ્રમમાં
મૃગચર્મ પડે,
જગદીશનું ચિન્તન
એસી કરે.

વસ્ત્રાન્નિલકા.

૬

ઉઠયો કરી વિનયથી
 ઝટ એ પ્રણામ,
 પૂછ્યાં પછી કુશળ ને
 શુભ નામ ઠામ.
 “ હા ! શા મિથે વન વિષે
 થયું આવવું ને,
 કૈંતેય શું કરી શકે
 હિત ? ” પુછ્યું તેણે.

અનુક્રુ ૫.

૭

“ અપ્સરા ઉર્વશી હું છું,
 સુંદરી સુર—લોકની ”
 ધીમેથી એમ બોલીને
 અંગના અટકી જરી !

૮

એકાન્તે અંગના દિવ્ય
 ભાળીને અવિકારી આ,
 રહ્યો અર્જુન તેથી તે
 આશ્ચર્યે ડુબતી જ ત્યાં !

શિખરિણી.

૯

વળી વિચારે એ
 રહી હૃદય અસ્થિર ધ્રુજતી,
 તપસ્વી રાજસ્વી,
 અરબુન તણા કોધથી ડરી !
 થતી શંકા કેં કેં
 મન મહીં અતિ પ્રેમ વિષયે,
 ‘સ્વીકારે બાળે ના’
 વદી પછીયો અસ્થિર વચ એ.

વસંતતિલકા.

૧૦

“કાંતેય ! છો ગુણ—નિધિ,
 બળ—બુદ્ધિ—ધામ,
 લોકે ત્રણે પ્રસરી,
 આપની કીર્તિ નામ !
 સૌંદર્યને નિરખતાં,
 શરમાય કામ,
 મુગ્ધા બને રમણીઓ;
 સહુ ભૂલી બાન !

૧૧

જોયા પ્રિય ! પ્રથમ મહે
 સુરનાથ સાથ,
 ચારે મળ્યાં નયન કે
 પડી પ્રેમ—પાશ !
 ના કિન્તુ મહે કહિ કલ્પ
 નવ દુઃખ હાખ્યું,
 ધારી ઉરે ધીરજથી
 સહુ જોય સાંખ્યું.

અનુક્રુપ.

૧૨

ગઠ કાલે ફરી જ્યારે,
 સામા જોઠા પુરંદર,
 આપેય ત્યાં વિરાજ્યાતા,
 દેવોથી દિવ્ય ને વર !

૧૩

નૃત્ય હું કરતી'તી ત્યાં
 ત્યારે ગાન મીઠું કરી,
 આપને વદને રેખા
 સુરેશે લક્ષી સ્મિતની !

(૭૩)

૧૪

પુરાં નૃત્યાદિ સૌ થાતાં
આપ સર્વ સિધાવીયા
ત્યાર કેડે મહુને ઇંદ્રે
ઝોલાવી વચ કેં વદ્યા !

મન્દાકાન્તા.

૧૫

સુણી એનાં વચન મનમાં
પ્રેમની જ્યોત જાગી,
ત્યાંથી આવી પ્રિયતમ કને
પુરવા આશ મારી,
આવો બહાલા પ્રિયતમ ! તમે
પ્રેમ મારો સ્વીકારી,
માણે ભોગે સુર સદનની
સુન્દરી સાથ સ્વામી ! ”

અનુબંધ ૫.

૧૬

સુણીને વચન આ તહેનાં,
પાર્થ આશ્ચર્યમાં પડે,
વિચારી મનમાં ધીમે
ઉર્વાશી પ્રતિ ઉચ્ચરે.

વસંતતિલકા.

૧૭

“ દિવ્યાંગના ! વહતી શુ’
 વચ, વિન્હલા થઈ ?
 વહાલી સુરેશ તણી તે
 સુજ માત શી તું !
 આનંદથી રિમત કર્યું.
 શયિનાથ પાસ,
 તેમાં નહીં વિષય કે
 તુજ પ્રાપ્તિ આશ !

૧૮

બૂદ્યા દિસે સમજતા
 મધવા જરૂર,
 આ પાપ માપ વિષુ
 મશકરી મહારી કૂર !
 માતા ! હવે વિસરી આ
 સહુ પાપ કર્મ,
 દેને ક્ષમા; જરૂર એ
 તવ માતૃ—ધર્મ !

(૭૫)

અનુક્રુપ.

૧૯

મૃદુ હર્વશીને હૈયે
વાગ્યાં ઉંડાં શરો હતાં,
ભર્યાં ભક્તિતથી વાકયો આ
ધા એના ન રૂઝી શકયા,

૨૦

લાડીલીએ તણ લજ્જા
વહે કામાન્ધ કામિની !
જેમ આહૂતિ દેવાને
વાધે જવાળા હુતાશની !

વસંતતિલકા.

૨૧

“કામાર્ત છું, પ્રિય નહિ
કદિ આવું જોલો,
છોડી મને નવ જશે
દિલ દેવ ! જોલો;
ચીરાયું આ હૃદય
મન્મથ તીવ્ર ખાણે,
સિંચી શુધા હૃદય ધા
રૂઝવોળ પ્રાણ !

(૭૬)

૨૨

હા હન્ત ! એ અસુ હિણે
કુસુમાયુધે રે,
છે જુદમ તો બહું કર્યા
મુજ હું ચીરે !
એકાકિનીય અબળા
મુજને નિહાળી;
લો પક્ષ, આપ ચરણે
શરણાગતાસ્મિ. ”

અનુ^૦દુપ.

૨૩

આછાં ને અધુરાં એવાં
અંગના એ વચો વદી,
ધવાએલી જુલજુલી શી
તેહ નીચે ઢળી પડી !

૨૪

ભાળીને દહાં આ તહેનું
હયો પાર્થ દીલે નહિ,
ઉંડું આશ્ચર્ય ત્યાગીને
આહરે પ્રતિકાર કે.

(૭૭)

વસંતતિલકા.

૨૫

મૂછાં તણા શમન માટ
વિચારી પાર્થ,
લેતો છલાછલ જળે
ભયું તુંળી—પાત્ર !
છાંટે મુખે રમણીને
ભરી અંજલીઓ;
ધીરે ધીરે ત્યજતી
ઉર્વશી મૂછના હો !

અતુટુપ.

૨૬

પ્રભાતે પાંદડી જેવી
ઉઘાડે જળ પોયણી,
તેવી ધીરે ઉઘાડીને
આંખ એ નિરખી રહી.

૨૭

ધીમેથી અંગ સંકેલી
ઉઠી એ ત્યજી મૂછના
દિવ્ય એ અપ્સરા દેહે
વાર્ધી સૌંદર્યની પ્રભા !

(૭૮)

૨૮

પાર્થને પ્રણમી પ્રેમ
કાલાવાલા કર્યા ઘણા,
નિશ્ચલ ધ્રુવ શો હૈયે
વીર તે ન ડાચો જરા !

૨૯

વિચિત્ર વિશ્વમાં લાસે
પરિવર્તન પ્રેમનાં,
જન્મતો ક્રોધ વાધે છે
સૂર્ય જેમ જતાં ઉધા.

મન્દાક્રાન્તા.

૩૦

તેવો વાધ્યો રમણી મનમાં
કામ જાતાંજ ક્રોધ,
જવાળા જેવો અતિ ભલકતો
થાય તેનો ન શાધ;
અંગે અંગે અતિશય વધ્યો
અંગનાનેય ક્રોધ,
ને દેતી ત્યાં નીજ મુખ થકી
ઉર્વશી ઘોર આપ,

વસંતતિલકા.

૩૧

“ રે પાર્થ ! ના જરી દયા
 દિલમાં ધરે તું,
 ધનંતા અરે અબળની
 ન પુરી કરે તું !
 વ્યાપ્યો હીલે હસહ કોધ
 અમાપ તાપ,
 તેથી હવે હઉં તહને
 જ પ્રચંડ આપ ! ”

અનુક્રુપ.

૩૨

અપ્સરાનાં સુણી આવાં
 વયો; અર્જુન દેહમાં,
 છુટી કંપારી ને બોલ્યો
 બોલ એ સ્પષ્ટ ન્યાયના.

વસંતતિલકા.

૩૩

“ તું માત ધર્મની,
કરું ન હું દેહ સ્પર્શ,
ક'પું થતાં દૃઢ હું
એહવું ઘોર પાપ.
દેવો ગમે યદિ તનેય
પ્રત્યંક શ્રાપ
તો ટાળીને સમય તું
મુજને જ આપ ! ”

અતુલુપ.

૩૪

ન્યાયનઃ વચનો આવાં
વદાયાં સુષી ઉર્વશી,
પાર્થના ભાવિ હિતાર્થે
શ્રાપ રહેજે દીયે પછી.

હારણી.

૩૫

“ સુરસદનમાં સ્વર્ગે
લાગુ પડે નહીં કાયદા,
મનુસ્મૃતિ તણા રહેજે
લાગે અયોગ્ય અહીં બધા.

(૮૧)

તવ જનનીના જેવી
તેથી મને ન ગણી શકે,
પણ દેહની વાંચા
મહારી બધીય પુરી શકે.

૩૬

થઈ પુરૂષ તહે પાથં !
પૂર્ણ ઈચ્છા કરી નહીં,
રહે વ્યંડલ તું વર્ષ
એક સુધી ઘરા મહીં ! ”

૩૭

શ્રાપ એ ઉર્વશી આપી
રણકાવી નુપૂરને,
જતીઃ અર્જુન ત્યાં સુગ્ધ
ઉડા આશ્ચર્યમાં પડે !

૩૮

શું વૈવિધ્ય નીતિ કેરું
લાગતું સુર લોકમાં !
સૌંદર્યના લોગી સુરો શું
શીલને : ન પ્રમાણતા ?

(૮૨)

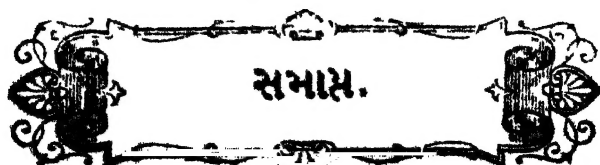
૩૯

ખરે ! સૌ પુણ્યયોગેથી
આવતા સુર દોઢમાં,
ક્ષણે પુણ્યે મૃત્યુલોકે
વિશન્તિ વચ્ચે ખરાં !

વસંતતિથકા.

૪૦

નીંદો ભલે અબુધ
સ્તુતિ કરે। સુસાની,
લક્ષ્મી યથેચ્છ મળતી કે
પળતી સમૂળી,
આજેજ કે મરણ થાય
યુગાન્તરે વા
ના ન્યાયમાર્ગથી ભરે
પદ પાછું ધીર

Om

—

Love

wins

Love.

जयन्ति ते सुकृतिनो
रससिद्धाः कवीश्वराः ।
नास्ति येषां यशःकाये
जरामरणजं भयम् ॥

* * * *

मत्तेभेन्द्रविभिन्नकुम्भकवल-
ग्रासैकबद्धस्पृहः ।
किं जीर्णं वृणमन्ति मानमहता-
मग्रेसरः केसरी ॥

* * * *

विद्या ददाति विनयम्
विनयाद्याति पात्रताम् ।
पात्रत्वाद्धनमाप्नोति
धनाद्धर्मं ततः सुखम् ॥

